

ORIGINAL ARTICLE

Language System Against the Carceral Order: A Sociolinguistic study of Linguistic Resistance in *No Friend but the Mountains*

Kourosh Karimi¹iD, Shiva Ahmadi²iD

1. Ph.D. in General Linguistics, Farhangian University, Tehran, Iran.

2. M.A. in General Linguistics, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Correspondence:

Kourosh Karimi

Email:

koroshsarzamin@gmail.com

Received: 07/Dec/2025

Revised: 24/Jan/2026

Accepted: 02/Feb/2026

How to cite:

Karimi, K.; Ahmadi, S.; (2026). Language System Against the Carceral Order A Sociolinguistic study of Linguistic Resistance in No Friend but the Mountains, *Journal of Sociolinguistics*, 9 (33), 65-84. (DOI: [10.30473/il.2026.76767.1732](https://doi.org/10.30473/il.2026.76767.1732))

ABSTRACT

This study examines discursive acts of resistance in Behrouz Boochani's *No Friend But the Mountains* (2018) to show how language can challenge disciplinary power structures and act as a tool for reclaiming agency. The research employs a qualitative methodology within the framework of critical discourse analysis (CDA) as conceptualized by Fairclough, integrating three analytical levels—text, discursive practice, and social practice—with a dynamic multilingual perspective. The dataset comprises 45 selected paragraphs extracted from the English translation of the novel using purposive sampling. These paragraphs illustrate the linguistic tension between the totalizing institutional power and the marginalized subjectivity of detainees. Findings indicate that Boochani employs discursive strategies of resistance that assert individual identity while simultaneously enabling the emergence of collective and transnational subjectivities. The novel exemplifies how prison literature can move beyond mere representation, presenting language as an active, agentive medium.

KEYWORDS

Critical Discourse Analysis, Dynamic Multilingualism, Prison Literature, Discursive Resistance, Collective Identity, Language and Agency.

Introduction

Recent developments in discourse studies have shifted attention to the productive role of language in social life, considering it not as a neutral medium but as a form of social action capable of shaping reality (Fairclough, 1989; Wodak & Meyer, 2001). Fairclough (1995) emphasizes that language is deeply intertwined with power and ideology, reproducing and contesting authority simultaneously. Marginalized contexts—such as prisons, exile, and refugee detention—thus become sites of potential discursive struggle.

Boochani's *No Friend But the Mountains* narrates the indefinite detention of the author and his fellow detainees on Manus Island (Papua New Guinea), positioning the novel within the prison literature genre. Its production, however, distinguishes it from traditional texts: Boochani wrote the narrative while detained, sending WhatsApp messages to his translator, who concurrently rendered them into English. This method situates the work at the intersection of digital, transnational, and multilingual practices, reflecting a testimonial engagement with multiple discourses of refuge, human rights, and resistance.

Unlike traditional prison narratives that merely depict confinement (e.g., Marchenko, *Simaye Zende be Goran*, or Dumas, *The Count of Monte Cristo*), Boochani's work emerges from a context of active contestation against systemic dehumanization. Following Goffman's (1961) concept of the "total institution" and Foucault's (1977) framing of institutions as mechanisms of agency suppression, the novel aligns with activist prison literature, comparable to Havel's *The Power of the Powerless* and Mandela's *Long Walk to Freedom*.

Theoretical Framework

The study employs a triadic theoretical lens combining critical discourse analysis (Fairclough, 1995) and dynamic multilingualism (García & Wei, 2014).

Disciplinary Power (Foucault, 1977): Power functions not solely as repression but as pervasive mechanisms shaping identity and meaning. In the Manus detention context, detainees were reduced to numerical identifiers, exemplifying institutional dehumanization. CDA facilitates analysis of how language can expose, contest, and transform such power relations.

Critical Discourse Analysis (Fairclough, 1995): CDA enables examination across three interconnected levels:

- Text: Lexical, syntactic, and rhetorical features.
- Discursive practice: Production, distribution, and intertextuality.
- Social practice: Connection to ideological and institutional power structures.

Dynamic Multilingualism (García & Wei, 2014): Multilingual practices are treated as cognitive and social acts enabling access to meaning beyond a single language. Multilingual repertoires in the novel operate as tools for cultural resilience, resistance, and identity reconstruction.

By combining these perspectives, the study interrogates how Boochani's language choices mediate power and agency in a multilingual, institutionally oppressive context.

Methodology

The research is qualitative, using an interpretive-critical CDA approach. Data were drawn from the English translation of the novel to ensure fidelity to the global readership. Purposive sampling identified 45 paragraphs exemplifying discursive resistance. Paragraphs were selected based on the presence of:

Explicit or implicit institutional discourse (e.g., administrative, military, or bureaucratic language)

Authorial resistance strategies (e.g., code-switching, humor, intertextuality, semantic inversion)

Coding and Analysis: Paragraphs were coded into three primary categories derived via abductive reasoning:

1. Multilingualism as epistemic resistance
2. Inverted appropriation and parody of bureaucratic power
3. Construction of collective identity and transnational solidarity

Each paragraph was analyzed at the textual, discursive, and social levels, with dynamic multilingual practices highlighted across all analyses.

Findings and Discussion

1. Multilingualism as Epistemic Resistance:

Boochani deploys Kurdish, Persian, and English in a fluid network that challenges the authority of institutional language. Multilingualism operates as an epistemic tool, reconstructing personal and cultural memory, and undermining official discourses. Examples include the use of Kurdish lullabies and Persian terms that carry emotional and cultural resonance absent in English.

2. Semantic Resistance and Bureaucratic Parody:

Administrative discourse is subverted through humor, exaggeration, and inversion. By parodying official commands and labels (e.g., “illegal arrivals”), Boochani exposes the absurdity and violence of institutional language, transforming tools of control into instruments of critique.

3. Identity Construction and Transnational Solidarity:

Through multilingual writing and narrative strategies, the novel articulates both individual and collective identity. Practices such as juxtaposing English and Kurdish terms (e.g., freedom / ئازادی) assert agency and resist reduction to administrative abstraction. The text also cultivates empathy and awareness among transnational audiences, highlighting the universal dimension of institutional oppression.

Conclusion

No Friend But the Mountains exemplifies how language functions not merely as representation but as a discursive act of resistance. Boochani’s strategic use of multilingualism, semantic inversion, and narrative parody demonstrates the capacity of prison literature to challenge hegemonic power, reclaim subjectivity, and foster collective and transnational solidarity. This study contributes to scholarship on CDA, prison literature, and multilingual agency, highlighting the creative and resistant potential of language in contexts of systemic oppression.

Keywords

Critical Discourse Analysis, Dynamic Multilingualism, Prison Literature, Discursive Resistance, Collective Identity, Language and Agency.

«مقاله پژوهشی»

نظام زبان بر علیه نظم زندان: بررسی جامعه‌شناختی کردارهای زبانی مقاومت در رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان»

کوروش کریمی*^۱، شیوا احمدی^۲ **iD**

۱. دکتری زبان‌شناسی نظری، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

نویسنده مسئول:
کوروش کریمی

رایانامه: koroshsarzamin@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۳

استناد به این مقاله:

کریمی، کوروش؛ احمدی، شیوا (۱۴۰۴). نظام زبان بر علیه نظم زندان: بررسی کردارهای زبانی مقاومت در رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان» در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۹ (۳۳)، ۶۵-۸۴.

(DOI: [10.30473/il.2026.76767.1732](https://doi.org/10.30473/il.2026.76767.1732))

چکیده

این پژوهش با هدف واکاوی کنش‌های گفتمانی مقاومت در رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان» اثر بهروز بوچانی (۲۰۱۸) انجام شد تا نشان دهد چگونه زبان می‌تواند نهادهای انضباطی سلطه را به چالش کشیده و به ابزاری برای بازپس‌گیری عاملیت تبدیل شود. چارچوب نظری پژوهش مبتنی بر تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف در سه سطح متن، کنش گفتمانی و کنش اجتماعی در تلفیق با رویکرد چندزبانگی پویا است. روش پژوهش کیفی و در قالب تحلیل گفتمان تفسیری-انتقادی بوده و واحد تحلیل «پاراگراف‌هایی حاوی رخداد مقاومت‌محور» هستند؛ یعنی نمونه‌هایی که بیانگر تنازع زبانی میان نهاد تام و سوژه زندانی هستند. داده‌ها شامل ۴۵ پاراگراف هستند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و از نسخه انگلیسی کتاب استخراج شده و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌ها نشان دادند که نویسنده با استفاده از راهبردهای گفتمانی مقاومت به‌مثابه کنش بازپس‌گیری عاملیت و به چالش کشیدن نظم نهادی پیرامون استفاده کرده است؛ کنشی خودآگاه که در سطح فردی بر هویت و کیستی خویش پافشاری کرده و یا با گذار از این تکینگی زمینه بروز یا تظاهر عینی هویت جمعی و فراملی را نشان می‌دهد. «هیچ دوستی بجز کوهستان» نه فقط یک اثر ادبی، بلکه نمونه‌ای از کنشگری‌های زبانی مقاومت‌محور در ادبیات زندان به‌شمار می‌آید که در آن زبان نه ابزار بازنمایی تجربه بلکه کنشی فعال، مولد و عاملیت‌بخش است.

واژه‌های کلیدی

تحلیل گفتمان انتقادی؛ چندزبانگی پویا؛ قدرت انضباطی؛ مقاومت گفتمانی؛ هویت جمعی فراملی؛ زبان و عاملیت؛ ادبیات زندان.

مقدمه

یکی از بارزترین تحولات در مطالعات گفتمانی معاصر رویکرد این حوزه به زبان است که با اتکاء بر آرای (فرکلاف، ۱۹۸۹؛ ووداک و مایر، ۲۰۰۱)، زبان را کنشی اجتماعی مولد واقعیت برمی‌شمرد تا یک رسانه ارتباطی خنثی. فرکلاف (۱۹۹۵) بر این امر صحنه می‌گذارد که زبان علاوه بر بازتولید و اعمال قدرت در پیوندی مستحکم با قدرت و ایدئولوژی قرار دارد. لذا بواسطه این منظر روایت سوژه‌های درگیر در موقعیت‌های حاشیه‌ای همچون زندان، تبعید و پناهجویی بصورت بالقوه عرصه تنازع گفتمانی و مقاومت سوژه به حاشیه رانده شده در تقابل با فرایند انسان‌زدایی^۱ نظم حاکم است.

رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان» اثر بهروز بوچانی (۲۰۱۸)، روایت بازداشت نامحدود نویسنده و هم‌بندانش در جزیره مانوس (پاپوا گینه نو) است که با توجه به بستر تولید در ژانر ادبیات زندان جای می‌گیرد. اما آنچه که این اثر را از دیگر آثار نگاشته شده در این ژانر متمایز می‌سازد فرایند خلق داستان است: نگارش رمان در حین بازداشت نامحدود و فراملی، بدین ترتیب که نویسنده با استفاده از پیام‌رسان واتساپ^۲، برای مترجم «امید توفیقین» ارسال و به‌صورت هم‌زمان آن را به انگلیسی برگردانده است. در واقع این اثر به لحاظ محتوایی شهادتی^۳ زنده است که در تلاقی با دامنه گسترده‌ای از گفتمان‌های پناهندگی، حقوق بشری، چندصدایی^۴ و مقاومت زبانی قرار گرفته است. همان‌گونه که پیشتر گفته شد «هیچ دوستی بجز کوهستان» به‌واسطه ابزار نگارش جزو متون دیجیتال محسوب می‌شود و متاثر از این امر با متنی مواجه هستیم که به لحاظ روایی دارای ساختاری گسسته و غیرخطی است.

البته نباید این نکته را از نظر دور داشت که صرف بازگو کردن صحنه‌های زندان در نمونه‌هایی همچون «سیمای زنده به گوران» اثر آناتولی مارچنکو^۵ و یا رمان «کنت مونت کریستو» از الکساندر دوما^۶ موجب قرار گرفتن آنها تحت این عنوان نمی‌شود بلکه شرط لازم پیدایش متن در بستری است که فرد به حاشیه رانده شده در تلاش برای بازپس‌گیری سوژگی خود به تقابل مستقیم با نیروی تمامیت‌خواه برخاسته و دست به کنش‌های مقاومتی می‌زند. بستری که

گافمن (۱۹۶۱) از آن با عنوان «نهاد تام^۷» نام می‌برده و فوکو نیز آن را نه یک مکان بلکه موقعیتی معرفی می‌کند که از آن بعنوان ابزار سلب عاملیت از سوژه زندانی استفاده می‌شود (فوکو، ۱۹۷۷). لذا با این تفسیر اثر بوچانی را می‌توان در کنار آثاری همچون «قدرت بی قدرتان» واتسلاو هاول^۸ و «راه طولانی آزادی» نلسون ماندلا^۹ قرار داد.

زبان کنشی اجتماعی است که می‌تواند با اعمال راهبردهای مقاومت ضمن بازتعریف هویت «خود» و مشروعیت‌زدایی از «نظم مسلط» زمینه مقاومت در برابر سازوکارهای قدرت نهادی را فراهم سازد. حال با تکیه بر این فرض پیشینی، پرسش اصلی این مقاله را می‌توان چنین مطرح کرد که: نویسنده (بوچانی) در مقام سوژه به حاشیه رانده شده با استفاده از چه راهبردهای مقاومتی به تقابل با گفتمان حاکم بر محیط زندان و تلاش جهت بازتعریف هویت فردی و ایجاد همبستگی جمعی بهره گرفته است؟

پاسخ به این پرسش مستلزم چارچوبی نظری است که ضمن در اختیار نهادن ابزار واکاوی و تبیین رابطه میان زبان و قدرت بتواند تحلیل کنش‌های خلاقانه و ارجاعات بینامتنی مبتنی بر چندزبانگی را نیز ممکن سازد. بر این اساس چارچوب نظری این پژوهش تلفیقی است از تحلیل گفتمان انتقادی (با تأکید بر سطوح سه‌گانه متن، کنش گفتمانی و کنش اجتماعی فرکلاف) با رویکرد چندزبانگی پویا (براساس نظریه گارسیا و وی) تا امکان بررسی و بازنمایی هم‌زمان تقابل میان سازوکارهای سلطه و راهبردهای مقاومت گفتمانی در محیط چندزبانه را فراهم سازد.

چارچوب نظری پژوهش

چارچوب نظری پژوهش حاضر با اتکاء بر سه اصل نظری، بازنمایی روابط نهفته در بافتار کلان گفتمان تا پیکربندی کنش‌های گفتمانی در سطح خرد و همچنین روش تحلیل آنها را شامل شده و بدین واسطه گذار از سطح توصیف صرف به تبیین انتقادی نظام‌مند را ممکن می‌سازد.

اصل اول: قدرت انضباطی فوکو (۱۹۷۷)

در این دیدگاه قدرت نه صرفاً به‌مثابه عاملی سرکوبگر بلکه در سطح جاری و ساری است و فرد/ نهاد در تلاش است با تکیه بر آن به خلق سوژه، تولید معنا و یا برقراری

1. Dehumanization
2. Whatsapp Messenger
3. Testimony
4. Polyphonic
5. Marchenko, A. T.
6. Dumas, A. (1996)

7. Total Institution

8. Havel, V.

9. Mandela, N.

شده که به ابزاری تقابلی بدل می‌گردد. کنشی که دسترسی خود^۶ به نظام حقیقت فراتر از ظرفیت یک زبان منفرد را ممکن ساخته و هم دسترسی دیگری^۷ به این نظام نشانه‌شناختی را ممتنع می‌سازد (کاناگاریا^۸، ۲۰۱۳: ۴۶). بنابراین فرد چندزبانه می‌تواند هویت و قدرت فرهنگی خود را بازتولید کرده و در مواجهه با هژمونی مسلط، از آن به عنوان سپری دفاعی استفاده کنند.

با توجه به هدف پژوهش چارچوبی نظری تلفیقی است از روش تحلیل گفتمان انتقادی^۹ و چندزبانگی پویا^{۱۰} تا بتوان با استفاده از امکانات تحلیل گفتمان انتقادی راهبردهای گفتمانی قدرت و مقاومت در موقعیت‌های حاشیه‌ای را بازنمایی کرده و همچنین با بهره از چندزبانگی پویا استفاده از گونه‌های زبانی مختلف به عنوان ابزاری برای بازتعریف خود جمعی و فردی را بازشناسی کرد (ر.ک فرکلاف، ۲۰۱۰؛ بلوم‌آرت و رمپتون، ۲۰۱۱).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر کیفی و در قالب تحلیل گفتمان انتقادی-تفسیری است. چارچوبی که از یک سو با بهره‌مندی از ابزار تحلیل گفتمان انتقادی به واکاوی مکانیزم‌های سطح کلان و نقد ساختارهای قدرت (سیستم حاکم) پرداخته و در دیگر سو ضمن بهره‌گرفتن از نظریه چندزبانگی پویا نمونه‌های مقاومت در قالب کنش‌های زبانی یا همان سطح خرد را به عینیت در می‌آورد.

داده‌های اصلی این پژوهش از نسخه انگلیسی کتاب No Friend But the Mountains انتشارات پیکادور^{۱۱} با ترجمه «امید توفیقیان» استخراج شده است. علت انتخاب و ترجیح نسخه انگلیسی کتاب علاوه بر دقت نظر و حفظ اصالت اثر در ترجمه صحنه گذاشتن بر جهانیت متن و مخاطب قرار دادن دنیای غیرفارسی‌زبان است که در نتیجه می‌توان اثر بوچانی را متنی فراملی نامید.

روش نمونه‌گیری مطالعه پیش‌رو از نوع نمونه‌گیری هدفمند و واحد تحلیل «پاراگراف واجد یک رخداد گفتمانی مقاومت محور» است. معیار انتخاب پاراگراف‌ها و مشخصه‌های کلیدی برگرفته از مفهوم نمونه‌های انتقادی^۱

نظم اجتماعی نائل آید. فوکو در کتاب «مراقبت و تنبیه» هدف نهادی اعمال قدرت در موقعیت‌های حاشیه‌ای را امتناع از پذیرش هویت انسانی زندانی می‌داند. همان راهبردی که در اردوگاه مانوس (ر.ک بوچانی، ۲۰۱۸) نیز به تبعیت از آن برای اشاره به فرد از یک کد عددی استفاده می‌شود؛ عملی که در واقع نوعی هویت‌زدایی و تقلیل هویت فرد به یک شماره است. حال آنکه فرد به حاشیه‌رانده شده نیز در تلاش است تا با اعمال راهبردهای گفتمانی مقاومت نظم موجود را به چالش کشیده و هویت و انسانیت سلب شده از خویش را بازپس گیرد؛ لذا روش تحلیل گفتمان انتقادی با تکیه بر این اصل نظری در تلاش است تا با واکاوی گفتمان روابط قدرت و همچنین بازنمایی راهبردهای سلطه و مقاومت این رابطه دوسویه و همچنین راهبردهای هریک از طرفین تنازع را بازنمایی کند.

اصل دوم: تحلیل گفتمان به‌منابه روش، فرکلاف (۱۹۹۵)

این الگوی تحلیلی برای نخستین بار توسط فرکلاف معرفی شد. وی قائل به این است که هر گفتمان در سه سطح تحلیلی به‌هم‌پیوسته قابل بررسی است:

- سطح نخست، متن^۱ آنچه که مورد بررسی قرار می‌گیرد تحلیل ویژگی‌های صوری و پیکربندی متن در سطح بیان/ نوشتار همچون واژگان، نحو استفاده استعاری می‌گردد.
- سطح دوم، کنش گفتمانی^۲: در این سطح نوع کنش گفتمانی و مفاهیمی چون بینامتنیت و بیناگفتمانی بررسی می‌شود.
- سطح سوم، کنش اجتماعی^۳ که در ژرف‌ترین سطح قرار گرفته پیوند دو سطح فوق با ساختارهای قدرت و ایدئولوژی حاکم بر متن آشکار می‌گردد (فرکلاف، ۱۹۹۵).

اصل سوم: چندزبانگی پویا، گارسیا^۴ (۲۰۰۹) و گارسیا و وی^۵ (۲۰۱۴)

چندزبانگی پویا در برهه‌ای از مواجهه، کنشی معرفتی محسوب

6. Self

7. The Others

8. Canagarajah, S.

9. Critical Discourse Analysis

10. Dynamic Multilingualism

11. Picador Australia

1. Text / Textual Analysis

2. Discursive Practice

3. Social Practice

4. García

5. García & Wei.

در مرحله کدگذاری اولیه با تکیه بر روش قیاسی سه مضمون اصلی که تمامی نمونه‌ها را پوشش می‌دادند بازنمایی شده و سپس هر کدام از پاراگراف‌ها ذیل یکی از آنها (مضمون‌های سه‌گانه اصلی) قرار گرفتند:

- چندزبانی به مثابه‌ی مقاومت معرفتی،
 - مصادره و وارونه: تقلید و واژگونی قدرت دیوان‌سالارانه،
 - برساخت هویت جمعی و همبستگی فراملی.
- سپس با استفاده از کدگذاری مبتنی بر روش استقرایی زیرمضمون‌های مترتب بر هریک از مضامین اصلی شناسایی و در مرحله بعد هر گروه از داده‌ها در سه سطح متن، کنش گفتمانی و کنش اجتماعی مورد واکاوی قرار گرفتند
- البته بایستی خاطر نشان کرد که با توجه به ماهیت سیال و «وابسته به بافت» بودن معنا و اهمیت آن در پژوهش‌های کیفی می‌تواند جزو محدودیت‌های ذاتی آسیب‌های بالقوه در جستارهایی مبتنی بر این چارچوب باشد. از سوی دیگر ماهیت تفسیری چارچوب پژوهشی حاضر می‌تواند بصورت ناهشیار و تحت تاثیر سوگیری و یا خوانش فردی پژوهش‌گر نیز می‌تواند ضمن صدمه به نتایج حاصل از روایی و مقبولیت علمی اثر کاسته و سبب فروکاست آن تا جایگاه تفسیرهای خواهد شد. لذا در قالب جدول زیر مولفه‌های گفتمانی مورد بررسی در سطوح سه‌گانه متن، کنش گفتمانی و کنش اجتماعی در تحلیل گفتمان انتقادی به شرح جدول ۱ خواهد آمد:

است که از ووداک و میر (۲۰۰۹) وام گرفته شده است؛ لذا هر پاراگرافی که حداقل واجد یکی از شرایط ذیل باشد انتخاب و مورد تحلیل قرار خواهد گرفت:

- حضور آشکار یا ضمنی گفتمان رسمی/اسلحه (مانند واژگان اداری در گفتمان دیوان‌سالار، عوامل و نیروهای حفاظتی/ اداری، صدای نگهبان).
- پاسخی از نویسنده که حاوی دست‌کم یک سازوکار زبانی مقاومت (مانند رمزگردانی، طنز، ارجاعات بینامتنی، وارونه‌سازی).

برای استخراج داده‌ها و در عین حال کسب درکی جامع از کلیت بافتار متن و شناسایی الگوهای گفتمانی موردنظر در قالب روش نمونه‌گیری هدفمند از کاوش گفتمانی تمام متن صورت گرفت. بدین ترتیب در قدم اول با مشخص کردن نمونه‌های انتقادی از متن که بیشترین ظرفیت را در تحلیل پدیده‌های چندزبانی (استفاده از پاره‌گفتارهایی به زبان‌های کردی، انگلیسی و انگلیسی)، گفتمان اداری و نظامی (مانند اعلانات رسمی یا گفت‌وگو با نگهبانان)، لحظات شکل‌گیری هویت جمعی (به کاربردن از هویت جمعی چون ما) و همچنین نمادهای ارتباط بدنی یا دیجیتالی کدگذاری اولیه انجام شد. پس از رسیدن به اشیاع نظری (عدم تشخیص پاراگراف‌هایی جدید واجد رخداد گفتمانی مقاومت‌محور) ۴۵ به پاراگراف رسید.

جدول ۱. مولفه‌های گفتمانی مورد بررسی در سطوح سه‌گانه (فرکلاف: ۱۹۹۵، ۲۰۰۳ و وندایک ۲۰۰۸)

مؤلفه‌های تحلیل در سطح کنش اجتماعی (Social Practice)		مؤلفه‌های تحلیل در سطح کنش گفتمانی (Discursive Practice)		مؤلفه‌های تحلیل در سطح متن (Text)	
Discourse	گفتمان:	Text production	تولید متن:	Lexical choice	انتخاب واژگان:
Power	قدرت:	Text distribution	توزیع متن:	Syntax	نحو:
Ideology	ایدئولوژی:	Text consumption	مصرف متن:	Modality	وجهیت:
Hegemony	هژمونی:	Intertextuality	بینامتنیت:	Nominalization	اسمی‌سازی:
Resistance	مقاومت:	Interdiscursivity	بین‌گفتمانی:	Evaluative modality	مدالیت ارزشی:
Institution	نهاد:	Discursive reproduce	بازتولید گفتمانی:	Metaphor	استعاره:
OrderDiscourse	نظم گفتمانی:	Discursive change	تغییر گفتمانی:	Semantic contrast	تضاد معنایی:
Social context	بافت اجتماعی:	Genre	ژانر:	Semantic inversion	وارونگی معنایی:
				Lexical repetition	تکرار واژگانی:
				Enumeration	فهرست‌بندی واژگانی:

غیرثابت در تلاش است تا مرز میان زبان‌های قدرت مسلط و سوژه فرودست را به چالش بکشد. برای نمونه در این اثر زبان‌های کردی و فارسی نه زبان‌هایی حاشیهای، بلکه پلی هستند که حیات امروز نویسنده را به هویتی که در معرض فراموشی است پیوند می‌دهد. در حالی که زبان انگلیسی، زبانی که قدرت رسمی در آن سخن می‌گوید دیگر حامل اقتدار نیست، بلکه بستری است برای انتقال رنج، و حقیقتی که سعی در بازآفرینی آن دارد. به عبارت دیگر چندزبانی نهفته در این اثر نه سه زبان موازی، بلکه سه لایه درهم‌تنیده مقاومت را نمایندگی می‌کند.

زیرمضمون اول: بازسازی حافظه فرهنگی از طریق ارجاع‌های چندزبانه

باتوجه به مثال زیر می‌توان دید که چگونه زبان مادری به ابزار بازسازی هویت فرسوده و گریز از نظارت تبدیل می‌شود. «دوختن خود به حافظه‌ی کوهستان» استعاره‌ای از بازگشت به ریشه‌های فرهنگی در برابر فضای انسان‌زدای زندان است. لالایی، کنشی خرد-مقاومتی است که نویسنده با استفاده از آن بر نظم سکوت اجباری چیره می‌شود و شبکه‌ی نظارت را به فراموشی می‌سپارد و گویی زبان مادری در متن ابزاری است برای بازسازی هویت فرهنگی و مقابله با انسان‌زدایی محیط زندان بر سوژه تحمیل می‌کند.

"I whisper the old Kurdish lullaby under my breath, letting each fragile note travel through the dark cage, as if the melody stitches my scattered spirit back into the ancient memory of the mountains where my mother first sang it to me".

ترجمه: لالایی کهن کردی را زیر لب زمزمه می‌کنم؛ گویی هر نت لرزان آن در تاریکی قفس می‌چرخد و روحم را دوباره به حافظه کوهستانی می‌دوزد که مادرم نخستین بار آن را برایم خوانده بود.

تحلیل سطح متن

- انتخاب واژگان: توضیح انتخاب کلمات خاص و تأثیر معنایی آنها. مثال "whisper": به جای "shout"، "fragile note" در برابر "metal cage"
- استعاره و تصویرسازی: بررسی استعاره‌ها و تصاویر بصری/حسی و نقش آنها در انتقال مفهوم مقاومت. مثال «stitches my scattered spirit»: استعاره‌ای از بازسازی هویت است.

این محدودسازی تضمین می‌کند که تفسیرها تنها بر شواهد زبانی و الگوهای گفتمانی مستند تکیه کنند و از برداشت‌های سلیقه‌ای، تعمیم‌های شتاب‌زده و خوانش‌های بیش‌ازحد ذهنی جلوگیری شود. به این ترتیب، پیوند میان داده و تحلیل شفاف و قابل دفاع باقی می‌ماند و نشان داده می‌شود که نتایج پژوهش بر پایه نظم زبانی، گفتمانی و اجتماعی متن و تعاملات چندزبانگی شکل گرفته‌اند، نه تفسیرهای شخصی؛ علاوه بر این جهت اعتباربخشی و ارتقاء روایی تحلیل‌های کیفی تمامی پاراگراف‌های انتخابی به صورت جداگانه توسط هر کدام از نویسندگان مقاله تحلیل و سپس تحلیل‌ها مقایسه و جهت دستیابی به تحلیل نهایی به بحث گذاشته شدند.

تحلیل داده‌های پژوهش

تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از چارچوبی تلفیقی متشکل امکانات روش تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف و رویکرد چندزبانگی پویا، راهبردهای گفتمانی مقاومت در رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان» را مورد واکاوی قرار می‌دهد. بدین ترتیب که تحلیل در سه خوشه مفهومی چندزبانگی به‌مثابه مقاومت معرفتی، مصادره و وارونه و واژگونی قدرت دیوان‌سالارانه و برساخت هویت جمعی و همبستگی فراملی سازمان‌دهی شده است که حاصل فرایند کدگذاری قیاسی-استقرایی متن و خوانش داده‌ها در چارچوب تحلیلی پژوهش هستند. از این رو با در وهله نخست با کنار هم قراردادن این مضامین می‌توان امکان پاسخ‌گویی منسجم به پرسش اصلی پژوهش را فراهم آورد و نشان می‌دهند سرانجام نشان داد که زبان با استفاده از چه راهبردهایی و چگونه از سطح بازنمایی فراتر رفته و به کنشی گفتمانی مقاومت در برابر ساختارهای قدرت تبدیل می‌شود.

مضمون اصلی: چندزبانی به‌مثابه مقاومت معرفتی در برابر هژمونی زبانی

همان‌گونه که انتظار می‌رود در زندان‌ها و اردوگاه‌های اقامت اجباری، زبان به ابزاری برای کنترل، نظارت و همگون‌سازی بدل می‌گردد؛ تا جایی که نویسنده با گزینش آگاهانه چندزبانی به‌عنوان راهبردی رهایی‌بخش و برهم‌زننده گفتمان مسلط، سازوکار قدرت را به چالش می‌کشد. بوچانی با استفاده از راهبرد چندزبانی به‌مثابه مقاومت معرفتی و با بهره‌گیری از زبان‌های فارسی، کردی و انگلیسی در قالب شبکه‌ای سیال و

اما بایستی توجه داشت که مقاومت‌هایی از این دست این مقاومت به سبب این‌که ظرفیت دلالتی در زبان را نشان می‌دهند نه صرفاً احساسی، بلکه در حوزه معرفتی قرار دارند، بدین ترتیب که تمایز میان زبان‌های مندرج در متن فرصتی برای مقاومت معنایی فراهم آورده و هر یک می‌تواند جهت بازتعریف تجربه زیسته فراهم می‌آورد.

"In Farsi I call the sea "دریا" because in that single word there is a depth of sorrow and longing that English cannot carry, a weight shaped by years of exile, loss, and the memory of every coastline I left behind".

ترجمه: در فارسی دریا را «دریا» می‌نامم، زیرا در همین واژه عمقی از اندوه و اشتیاق نهفته است که انگلیسی توان حملش را ندارد؛ وزنی شکل گرفته از سال‌های تبعید، فقدان و ساحل‌هایی که پشت سر گذاشتم.

تحلیل سطح متن

- انتخاب واژگان: انتخاب واژه فارسی در دل جمله؛ ایجاد ناهمسازی عمدی. علاوه بر آن "call" (صدا زدن)، "sea" (دریا)، "depth of sorrow" (عمق غم)، "longing" (دلتنگی)، "weight" (بار)، "exile" (سال‌های تبعید)، "loss" (از دست دادن)، "memory" (حافظه)، "coastline" (ساحل). بار عاطفی و فرهنگی واژه‌ها برجسته است.
- استعاره و تصویرسازی: در این واحد عبارت weight shaped by years of exile استعاره‌ای است از تجربه زیسته و تبعید که نویسنده بیان می‌کند.
- ساختار جمله و سبک: جمله از نوع توضیحی-تأملی است، بدین ترتیب که نویسنده در جمله مرکب با استفاده از because ارجاعی است به علت کاربست چندبانیگی به صورتی فعال.
- چندبانیگی: بازنمایی زبانی بومی برای بیان تجربه خاص.

تحلیل سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: همان‌گونه که این انتظار می‌رود بستر تولید متن در تبعید و فقدان است.
- کنش گفتمانی: اعلام برتری معناشناختی، بیان پیچیدگی تجربه در قالب زبان مادری.
- گردش معنا: تلاقی تأمل شخصی، تاریخ جمعی و نقد زبانی.

- ساختار نحوی جمله و سبک: بررسی کوتاهی یا درازای جمله، پارگی‌های نحوی، ریتم و جریان معنایی متن.
- چندبانیگی: تحلیل حضور و ترکیب زبان‌ها و نقش آن‌ها در انتقال معنا یا مقاومت
- وجه فعل / مدالیته در عبارت let each fragile note travel نشان‌دهنده اختیار و کنش فعال راوی.

تحلیل سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: فضایی که جمله یا کنش در آن رخ داده و تأثیر آن بر پیام متن. مثال → "dark cage": فشار و محدودیت محیطی.
- کنش گفتمانی: عملکرد جمله به عنوان کنش؛ آیا بیان مقاومت است، اعتراض، اطلاع‌رسانی، یا بازتعریف هویت.
- گردش معنا: نحوه تغییر معنا در متن و در تعامل با سایر عناصر. مثال: زمزمه لالایی از «تسکین کودک» به «تسکین خود زخمی» تبدیل می‌شود.

تحلیل سطح کنش اجتماعی

- نسبت با قدرت انضباطی: نحوه تقابل جمله یا کنش با گفتمان هژمونیک یا نظم مسلط.
- انسان‌زدایی و مقاومت: چگونگی مقابله با تلاش سیستم برای تقلیل هویت و حفظ انسانیت یا هویت جمعی.
- پیام اجتماعی گسترده: اثر متن بر سوژه‌ها و گروه‌های درگیر؛ مثال: بازتعریف هویت فردی و جمعی در اردوگاه یا زندان.

تحلیل مبتنی بر چندبانیگی پویا

- ترکیب عناصر فرهنگی و زبانی ("Kurdish lullaby") امکان بازسازی هویت و حافظه فرهنگی در محیط سرکوب‌شده را فراهم می‌آورد.

زیرمضمون دوم: مقاومت معنایی و بازتعریف

دلالت‌ها در بستر چندبانیگی

اینجا زبان فارسی در برابر محدودیت احساسی انگلیسی قرار می‌گیرد. این انتخاب زبانی نوعی مقاومت معنایی است: روایت مهاجرت تنها در بستر زبانی بومی ظرفیت بیان می‌یابد. این تضاد معنایی به بازتعریف تجربه کمک می‌کند.

تحلیل سطح کنش اجتماعی

- انسان‌زدایی و مقاومت: در این سطح کنش غالب نوعی رجوع به پیچیدگی عاطفی و تاریخی به متن زیسته است، بدین ترتیب که نویسنده سعی دارد بواسطه چندزبانگی حافظه فرهنگی و تجربه عاطفی خویش را منتقل و مقاومتی هویت محور را ابقاء کند.
- استعاره و تصویرسازی: لهجه نماد هویت و مقاومت فرهنگی است، همچنین استفاده از عبارت "quiet rebellion" استعاره‌ای است از مقاومت پنهان.
- ساختار جمله و سبک: جمله مرکب با "yet" برای ایجاد تضاد جمله‌ایست تأکیدی با بار معنایی مقاومت.
- وجه فعل / حالت: در این جملع عبارت "slips from my tongue" نشان‌دهنده جریان طبیعی و خودآگاه زبان است.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

به کار گرفتن زبان‌های فارسی و انگلیسی در کنار هم کاربست فعال چندزبانگی پویاست تا نویسنده بتواند بدین واسطه عاطفه و خاطره در محیط حبس یا تبعید را بازنمایی کند.

زیرمضمون سوم: هنجارگریزی زبانی به مثابه مقاومت خرد در فضای انضباطی

لهجه در نظام قدرت به ابزار تحقیر بدل می‌شود. اما نویسنده با پافشاری بر لهجه کردی خویش، این فرآیند را واژگون کرده و به مثابه نوعی مقاومت در سطح خرد عمل می‌کند. پس لهجه نه ضعف، بلکه راهبردی مقاومتی است. البته بایستی خاطر نشان کرد که این تحقیر نه مشخصاً بخاطر بازشناسی لهجه بلکه بیانگر ادای جملات انگلیسی به لهجه‌ای غریب برای شنونده است. بدین ترتیب تمسخر لهجه ابزاری برای غیریت‌سازی گوینده توسط مخاطب محسوب می‌شود و نه صرفاً امری آوایی که امتداد هویت فرد و نشان از چندزبانگی سوژه دارد.

"The guard mocks my Kurdish accent every time I speak, yet each word that slips from my tongue, shaped by mountains and mothers, becomes a quiet rebellion against the sterile language they try to force upon me".

ترجمه: نگهبان هر بار لهجه کردی‌ام را مسخره می‌کند، اما هر واژه که از زبانم می‌گریزد و به دست کوه‌ها و مادران شکل گرفته، به شورش خاموش علیه زبان بی‌روح تحمیلی بدل می‌شود.

تحلیل سطح متن

- انتخاب واژگان: "mocks" (مسخره کردن)، "Kurdish accent" (لهجه کردی)، "quiet rebellion" (شورش خاموش)، "sterile language" (زبان خشک). تضاد معنایی مقاومت زبانی را تقویت می‌کند.

تحلیل سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: محیط نظارت و تحقیر لهجه.
- کنش گفتمانی: پافشاری بر لهجه نوعی است از بازنویسی هویت فردی، بدین ترتیب که زیرسوال بردن گفتمان نهادی از طریق لهجه و واژگان هژمونی تک‌زبان را به چالش می‌کشد.
- گردش معنا: تبدیل ضعف ظاهری به ابزار مقاومت.

تحلیل سطح کنش اجتماعی

- مقاومت در برابر سلطه زبانی با استفاده از هویت کردی از طریق کارگفت‌ها در شرایط کنترل اجباری که سعی دارد بوسیله استانداردسازی زبان.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

در تحلیل گفتمان، تمسخر لهجه ابزاری برای «دیگری‌سازی» است. نویسنده با تداوم و تأکید بر لهجه خویش (صحبت کردن به زبان انگلیسی با لهجه‌ای ناآشنا) این تکنیک کنترل را بی‌اثر می‌کند. او اجازه نمی‌دهد هویت زبانی‌اش به استانداردسازی اداری تن داده و به همین دلیل با به‌کارگیری لهجه و زبان مادری مقاومت خویش را در برابر فشار نهادی نشان می‌دهد.

زیرمضمون چهارم: نوشتار چندزبانانه به مثابه کنش گفتمانی مقاومت در شرایط وضعیت حاشیه‌ای

نوشتن در دو زبان، کنشی فعال است که نشان از چندلایه‌بودن هویت نویسنده بوده و تلاش سیستم برای تک‌صدایی کردن سوژه را خنثی می‌کند. با این توضیح در مواردی چینی نه صرف نوشتن بلکه تعدد زبان‌ها و نظام‌های نوشتاری اساس تحلیل است.

"I wrote the English word 'freedom' beside the Kurdish 'نژادی' on the damp wall, insisting

شکل برچسب‌های تداوم‌بخش نظام اداری-قانونی، یکی از ابزارهای بنیادین انسان‌زدایی است. در چنین نظامی، هویت فرد به جایگاهی اداری، یک کد یا هویتی ابزاری فروکاسته می‌شود. نویسنده اما این نظام را با بهره‌گیری از راهبرد «مصادره وارونه» به چالش کشیده و سعی میکند بنیان‌های آن را به زیربکشد. بدین ترتیب که واژگان، عبارات و مشخصه‌های گفتمان مسلط را در معنای وارونه به کار می‌گیرد که یا جدیت و خشونت نهفته در آنها را عریان سازد و یا با به استهزاء گرفتن معنای آنها کل نظام معنابخش حاکم را زیر سوال ببرد.

البته بایستی توجه داشت که این واژگونی صرفاً یک بازی زبانی نیست بلکه فرایندی افشاگرانه است که شکاف میان زبان رسمی و واقعیت زیسته را بازنمایی می‌کند. نویسنده با تقلید طنزآمیز گفتار نگهبانان و کارگزاران، از منطق قدرت برای فروکاست خود قدرت استفاده می‌کند. برای نمونه هنگامی که عبارات رسمی را در متن خویش بکار می‌برد، معنا در سطحی تازه ظاهر می‌شود که دیگر توجیه‌کننده نظم موجود نیست، بلکه نشانگر خشونت، پوچی، و تناقض نهفته در آن است. گفتمان دیوان‌سالارانه در نگاه نویسنده نظمی را بر ساخت می‌کند که زایدۀ سرکوب است در نتیجه، زبان رسمی قدرت در متن او رنگ باخته و به ابزاری برای رسوا کردن همان قدرت بدل می‌شود. این همان نقطه عزمی است که زبان، از ابزار سلطه، به ابزار مقاومت تبدیل می‌شود. و بدین ترتیب موفق می‌شود که خشونت نهفته در پس ساختارهای به‌ظاهر عقابلی دیوان را برملا سازد.

زیرمضمون اول: پارودی^۱ و تقلید طعنه‌آمیز به‌عنوان راهبرد واژگونی هژمونی

در این زیرمضمون نویسنده فرمان رسمی را تقلید می‌کند تا قدرت را از درون تهی سازد. به بیان دیگر وی با تکرار اغراق‌آمیز و تقدس‌زدایی^۲ امر مقدس‌شده و فرامین دیوان‌سالارانه را به استهزاء کشیده و مرقانون را رفتاری دروغین و نمایش‌گونه معرفی کرده و تلاش می‌کند اقتدار نهادی را به چالش بکشد.

“The officer shouted the regulation number as if it were sacred law, so I repeated it back to him in an exaggerated bureaucratic tone, turning his command into a parody that exposed how absurdly fragile the whole system truly was”.

that both worlds exist together, refusing the system's attempt to reduce my identity to a number or a file”.

ترجمه: کنار واژه انگلیسی “freedom”، واژه کردی “آزادی” را بر دیوار نم‌خورده نوشتیم؛ پافشاری می‌کردم که هر دو جهان در کنار هم وجود دارند، و تن در نمی‌دادم که هویت مرا به یک شماره یا پرونده‌ای بی‌جان فرو بکاهند.

تحلیل در سطح متن

- انتخاب واژه: “freedom” (آزادی)، “آزادی” (آزادی به کردی)، “both worlds exist together” (هر دو جهان با هم وجود دارند)، “reduce my identity” (کاهش هویت)، “number or file” (شماره یا پرونده).
- تضاد واژه‌ها مقاومت هویتی را برجسته می‌کند.
- نحو / ساختار جمله: جمله مرکب با ساختار مقابله‌ای و تکرار برای تأکید بر هم‌زیستی دو جهان.
- زبان استعاری: “reduce my identity to a number or a file” (استعاره نظام سرکوب هویتی).
- وجه فعل / حالت: “insisting” (اصرار داشتن) و “refusing” (امتناع) نمایانگر agency فعال راوی.

تحلیل در سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: دیوار زندان ابزار نظم و کنترل است.
- گردش معنا: دیوار از وسیله انضباطی به رسانه بیان شخصی تبدیل می‌شود؛ نوشتن، «بیانیه وجودشناختی» است.

تحلیل در سطح کنش اجتماعی

- قدرت انضباطی: سیستم می‌کوشد سوژه را به ابژه‌ای قابل کنترل تبدیل کند.
- مقاومت: تصرف فضا و بازتعریف خود؛ کنترل روایت هویت از دست سیستم گرفته می‌شود.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

چندزبانگی پویا با کنار هم قرار دادن “freedom + “آزادی” امکان مقاومت هویتی و حفظ دوگانگی فرهنگی را فراهم می‌کند.

مضمون اصلی: مصادره وارونه: بازنمایی و واژگونی

قدرت دیوان‌سالارانه

گفتمان دیوان‌سالار، چه در قالب پروتکل‌های امنیتی و چه در

1. Parodic Subversion of Hegemony

2. Disenchantment

به چالش می‌کشد.

"The guard called us 'illegal arrivals,' but I repeated the phrase back with such dramatic emphasis that the term sounded ridiculous, exposing how language had been weaponized to diminish our existence into a mere administrative label".

ترجمه: نگهبان ما را «ورودکنندگان غیرقانونی» خطاب کرد، اما من این عبارت را با چنان اغراق نمایشی تکرار کردم که احمقانه جلوه کند و نشان داد چگونه زبان بدل به اسلحه‌ای شده است که موجودیت ما را نیست کرده و به برچسب اداری تبدیل کند.

سطح متن

- انتخاب واژه: "illegal arrivals" (ورود غیرقانونی)، "dramatic emphasis" (تاکید نمایشی)، "ridiculous" (مسخره)، "weaponized" (سلاحی شده)، "administrative label" (برچسب اداری). واژه‌ها تضاد قدرت و مقاومت را نشان می‌دهند.
- نحو / ساختار جمله: جمله مرکب با تقابل بین صدای نهاد و واکنش راوی.
- زبان استعاری: "language had been weaponized" استعاره استفاده از زبان به عنوان ابزار سرکوب.
- وجه فعل / حالت: "repeated...with emphasis" نشان‌دهنده اقدام فعال و مقاومتی است.

سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: برچسب «ورودکنندگان غیرقانونی» برای کنترل و مشروعیت‌زدایی از پناهجویان.
- گردش معنا: با اغراق، تمرکز از برچسب به روند سلب هویت و ابزار زبان منتقل می‌شود.

سطح کنش اجتماعی

- قدرت انضباطی: طبقه‌بندی و کنترل افراد از طریق زبان.
- مقاومت: افشای ایدئولوژی زبانی و خرد کردن اقتدار از طریق طنز. بازخوانی اصطلاح سرکوبگرانه به شکل تمسخر.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

چندزبانگی پویا امکان بازیابی عاملیت و مقاومت از طریق

ترجمه: افسر شماره آیین‌نامه را چنان فریاد زد که گویی قانونی مقدس است، من نیز همان شماره را با لحنی تمسخرآمیز و دیوان‌سالارمابانه تکرار کردم، تمسخری که سستی کل نظام را برملا کرد.

تحلیل در سطح متن

- انتخاب واژه: "shouted" (فریاد زدن)، "regulation number" (شماره مقررات)، "sacred law" (قانون مقدس)، "exaggerated bureaucratic tone" (لحن اداری اغراق‌آمیز)، "parody" (تمسخر).
- نحو / ساختار جمله: جمله مرکب با ارجاع علت و نتیجه.
- زبان استعاری: "turned his command into a parody" استعاره زیرسؤال بردن قدرت نهادی.
- وجه فعل / حالت: "repeated it back" (تکرار کردن) به شکل صورت بیانی برای مقاومت.

تحلیل در سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: سلسله مراتب نابرابر زندان.
- کنش گفتمانی: پارودی، اقتدار گفتمان مبدأ را خنثی می‌کند.
- گردش معنا: شماره آیین‌نامه از دال اقتدار به دال پوچی تبدیل می‌شود.

تحلیل در سطح کنش اجتماعی

- قدرت انضباطی: قواعد طبیعی جلوه می‌کنند، پارودی این را آشکار می‌کند.
- مقاومت: استفاده از صدا و لحن برای بی‌اعتبارسازی نمادین قدرت و زیرسؤال بردن قدرت بوروکراتیک؛ زبان ابزار نمایش پوچی سیستم.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

چندزبانگی پویا بازتولید قدرت و مقاومت از طریق بازخوانی زبان نهادی با طنز و اغراق

زیرمضمون دوم: بازنام‌گذاری وارونه و فروپاشی مرجعیت زبان اداری

قدرت از طریق «سبک رسمی» اعمال می‌شود. نویسنده با تغییر سبک، مشروعیت گفتمان رسمی را از واژگان گرفته و معنای جدیدی ایجاد می‌کند که با استفاده از راهبردهایی همچون اغراق و تاکید نمایشی مشروعیت گفتمان رسمی را

بازخوانی و تاکید بر واژه‌های تحمیلی را فراهم می‌کند.

تصویر خشونت‌آمیز تبدیل می‌شود.

زیرمضمون سوم: افشای سازوکارهای زبان تلطیف‌کننده در گفتمان نهادی

نویسنده با شالوده‌شکنی واژه، ظاهر بی‌خطر اصطلاح دیوان‌سالارانه را آشکار می‌سازد. بدین ترتیب اصطلاح اداری به خشونت ساختاری ترجمه می‌شود چرا که با رمزگشایی از واژه‌های به ظاهر خنثی تجربه زیسته و کارکرد ولقی آنها را بازنمایی می‌کند.

“When the security officer referred to the detention block as a ‘processing center,’ I repeated the term slowly—‘pro-cess-ing’—breaking it into absurd syllables until it revealed its true meaning: a factory designed to grind people into silence”.

ترجمه: وقتی مأمور امنیتی بازداشتگاه را «مرکز پردازش» نامید، واژه را آهسته «پرا-سس-ینگ» تکه‌تکه تکرار کردم تا معنای راستینش آشکار شود: کارخانه‌ای برای خرد کردن انسان در سکوت.

سطح متن

- انتخاب واژه: “processing center” (مرکز پردازش)، “pro-cess-ing” (شکستن به هجاهای تشکیل دهنده)، “absurd syllables” (هجاهای پوچ)، “grind people into silence” (خرد کردن انسان‌ها به سکوت).
- نحو / ساختار جمله: جمله مرکب با ساختار توضیح و مثال عملی.
- زبان استعاره‌ای: “grind people into silence” استعاره خشونت نهادی و سرکوب انسانی.
- وجه فعل / حالت: “repeated...slowly” (تکرار... با آرامی) نمایانگر کنش فعال و استراتژیک.
- خلاقیت آوایی: شکستن کلمه به هجاهای بریده («pro-cess-ing») ایجاد گسست آوایی عمدی.
- استعاره: «کارخانه‌ای برای خرد کردن انسان»؛ بازنمایی خشونت سیستم از دل واژه‌ای ملایم.

سطح کنش اجتماعی

- نسبت با قدرت: زبان بوروکراتیک برای پنهان کردن خشونت طراحی شده است.
- مقاومت: تبدیل واژه رسمی به ابزار افشاگرانه، بازپس‌گیری هویت انسانی.

مضمون اصلی: برساخت هویت جمعی و همبستگی

فراملی

نویسنده در اثر خود از تجربه فردی فراتر رفته و روایتش را به بستری برای سازمان‌دهی هویت جمعی سوق می‌دهد؛ هویتی که دیگر محدود به قومیت، ملیت، یا زبان نیست بلکه مبتنی است بر ادراک انسانی از رنج مشترک، مقاومت در برابر قدرت حاکم و تلاشی در پی رهایی از بند و نیل به آزادی. این هویت جمعی در دل فضایی به وجود می‌آید که عمدتاً برای جدا کردن سوژه‌ها طراحی شده است اما نویسنده این تهدید را فرصتی برای دستیابی به وحدت در عین کثرت تلقی می‌کند.

منطق قدرت حاکم بر زندان در خوانش فوکویی حاوی این حکم است که زندان بایستی فرد را تک‌صدا، جدا و خاموش کند؛ اما نویسنده با مفصل‌بندی ضمیرهای جمعی، روایت‌های مشترک و تجربه جمعی شکنندگی، این منطق را درهم می‌شکند. او از بدن رنجور، از صف‌های تکرارشونده، از لحظه‌های طغیان، و از مناسبات روزمره بازداشت‌شدگان، هویت تازه‌ای برمی‌سازد؛ هویت رهایی‌بخشی که بنیان آن نه بر ملیت، بلکه بر حقیقت انسان‌بودن است.

این همبستگی فراملی از مسیر بازنمایی سوژه‌های فرودستی شکل می‌گیرد که از نگاه ماشین قدرت «غیرقانونی»، «دیگری» یا «بی‌صدا» تلقی می‌شوند. نویسنده به تمامی این سوژه‌ها صدا می‌دهد و از دل این صداها، جمعیتی گفتمانی می‌سازد که مرزهای جغرافیایی و سیاسی را کنار می‌زنند. این همبستگی نه بر اساس اشتراک در هویت‌های تثبیت‌شده، بلکه بر مبنای اشتراک در تجربه ستم، مقاومت، و آرزوی آزادی شکل می‌گیرد.

زیرمضمون اول: برساخت «ما»ی جمعی از خلال

تجربه رنج مشترک

مفهوم ما در این زیرمضمون نتیجه گفت‌وگو و تعامل با پیرامونی مشترک است که سوژه را موجودی فرودست و

سطح کنش گفتمانی

- کنش گفتمانی: افشای معنای واقعی واژه و نشان دادن تضاد میان زبان رسمی و واقعیت زندان.
- گردش معنا: استفاده از به‌گویی («مرکز پردازش») به

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

چندزبانگی پویا بیانگر همبستگی و هویت مشترک را از طریق ترکیب زبانی و فرهنگی تقویت می‌کند.

زیرمضمون دوم: شکل‌گیری همبستگی فراملی

زیسته در بستر چندزبانگی

همبستگی از طریق «عمل مشترک» زبانی ساخته می‌شود، نه از طریق فهم کامل.

When one man cried for his mother, every language in the compound rose to comfort him—Tamil hymns, Persian prayers, Kurdish murmurs—proving that grief needs no translation to bind strangers into a single lifeline”.

ترجمه: وقتی مردی برای مادرش گریست، همهٔ زبان‌ها برای تسلیش برخاستند سرودهای تامیل، دعا‌های فارسی، زمزمه‌های کردی نشان دادند که اندوه برای پیوند دادن غریبه‌ها نیازی به ترجمه ندارد.

سطح متن

- انتخاب واژه: “cried for his mother” (برای مادرش گریه کرد)، “every language...rose” (هر زبانی برخاست)، “comfort him” (آرام کردن او)، “bind strangers” (پیوند دادن غریبه‌ها)، “single lifeline” (یک خط حیات واحد).
- نحو/ساختار: جمله مرکب با enumeration برای تاکید multilingual support.
- استعاره: «bind strangers into a single lifeline»؛ رنج مشترک افراد را به نوعی ارتباط جمعی و نجات تبدیل می‌کند.
- سبک: روایتی با بار احساسی، ملموس و انسانی.
- وجه فعل/حالت: “rose to comfort”: نمایانگر عاملیت جمعی و همدلی.

سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: سیستم با سرکوب عواطف و تأکید بر تفاوت‌ها تلاش می‌کند انسان‌ها را از هم جدا و کنترل کند.
- گردش معنا: کنش تسلی‌بخشی باعث می‌شود تفاوت‌های زبانی به حاشیه روند و زبان‌ها ابزار ارتباط انسانی و همدلی شوند.

بی‌خویشتن میدانند نه دارای هویتی انسان‌زاد. اما در واکنش هویت جمعی بر ساخت شده بر پایهٔ تجربهٔ مشترک است و نه برچسب‌های اداری.

“In the suffocating heat of the compound, we whispered our stories to each other—Iranians, Kurds, Tamils, Afghans—until the borders between us dissolved, and a new ‘we’ emerged, woven from shared wounds and stolen futures”.

ترجمه: در گرمای خفه‌کننده محوطه، داستان‌هایمان را در گوش یکدیگر زمزمه کردیم ایرانی، کرد، تامیل، افغان، تا مرزهای میان ما حل شد و «مایه» نوظهور از زخم‌های مشترک و آینده‌های ربوده‌شده شکل گرفت.

تحلیل در سطح متن

- انتخاب واژه: “suffocating heat” (گرمای خفه‌کننده)، “whispered our stories” (داستان‌هایمان را نجوا کردیم)، “borders between us dissolved” (مرزهای ما از بین رفت)، “shared wounds” (زخم‌های مشترک)، “stolen futures” (آینده‌های ربوده شده).
- نحو / ساختار جمله: جمله مرکب با فهرست‌بندی واژگانی و ساختار توصیفی.
- زبان استعاری: “woven from shared wounds” استعاره ایجاد همبستگی جمعی.
- وجه فعل / حالت: “whispered” نمایانگر تعامل فعال و همدلی.

تحلیل در سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: سیستم با تکیه بر تفاوت‌ها تأکید می‌کند و در پی تفرقه است.
- گردش معنا: زمزمه کردن داستان‌ها، فضایی از اعتماد و همدلی می‌سازد و هویت جمعی جدید متولد می‌شود.

تحلیل در سطح کنش اجتماعی

- قدرت انضباطی: منطبق فردسازی و تفرقه.
- مقاومت: ایجاد همبستگی از پایین، بازتعریف هویت سیاسی بر پایه تجربه مشترک رنج و مقاومت.
- زیرمضمون دوم: همبستگی عاطفی فراملی با از بین رفتن مرزهای ممیز هویت و تسلی‌بخشی جمعی و همبستگی چندملیتی.

سطح کنش اجتماعی

- انسان‌زدایی: سیستم در پی حذف عواطف و روابط انسانی است. حال آن که همبستگی به مقابله با نهاد انضباطی برخاسته و جایگزین خواست یک‌صدایی می‌شود.
- مقاومت: بازگرداندن امر انسانی به زندان و ایجاد شبکه‌ای از همبستگی و مراقبت متقابل، که فراتر از کنترل سیستم عمل می‌کند.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

استفاده از چندزبانگی پویا برای بازتولید هویت جمعی و نمایش تسلی‌بخشی در زبان‌های مختلف (تامیل، فارسی، کردی).

زیرمضمون چهارم: شهادت دیجیتال و همبستگی

جهانی فراتر از مرزهای ملی

اینجا ارتباط دیجیتال شکل نوینی از همبستگی فراملی را ایجاد می‌کند. بدین صورت که افراد با استفاده از ابزار دیجیتال که از یک سو در خدمت نهادهای نظارتی و خلق جهان سراسرین هستند به‌عنوان رسانه اعتراض استفاده می‌کند. این «وارونگی رسانه‌ای» نظم اطلاعاتی زندان را دور می‌زند.

“Each night, we told our stories to the tiny phone camera, knowing the world beyond the island might finally witness us, turning digital pixels into a bridge that connected our isolation to global outrage”.

ترجمه: هر شب حکایت‌های خود را برای دوربین کوچک تلفن می‌گفتیم تا شاید جهان بیرون شاهد ما شود و پیکسل‌های دیجیتال پلی میان انزوای ما و خشم جهانی بسازد.

سطح متن

- انتخاب واژه: “tiny phone camera” (دوربین کوچک گوشی)، “witness us” (ما را مشاهده کند)، “digital pixels” (پیکسل‌های دیجیتال)، “bridge” (پل)، “global outrage” (خشم جهانی).
- نحو/ساختار: جمله مرکب با استفاده از یک بند سببی برای تاکید بر هدف ارتباطی و مقاومت رسانه‌ای و عملیاتی که شاید روزی بتوانند صدای خود را به جهان برسانند و نه کسی دیگر.
- استعاره: “digital pixels into a bridge” استعاره از

ایجاد پیوند بین انزوا و جهان.

- وجه فعل/حالت: “told our stories” نشان‌دهنده عاملیت و تلاش برای مرئی شدن و فراموش نشدن.

سطح کنش گفتمانی

- روایت‌گری دیجیتال: تولید گفتمان از طریق رسانه‌ی تلفن همراه
- مخاطب فرضی: «the world beyond the island» انتظار دیده‌شدن و واکنش اخلاقی
- پیوند با گفتمان‌های شهادت و برساخت روایت از طریق گفتمان دیجیتال و مستندسازی خویش

سطح کنش اجتماعی

- روایت دیجیتال به‌عنوان کنش مقاومت در شرایط انزوای ساختاری
- بازتعریف فناوری از ابزار کنترل به امکان بازپس‌گیری عاملیت
- تبدیل رنج محلی به مسئله‌ای سیاسی در مقیاس جهانی

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

استفاده از زبان اصطلاحات فناوری در زبان انگلیسی و تلفیق آن با روایت فردی، نمونه‌ای از چندزبانگی پویا است که دسترسی به مخاطب جهانی را ممکن می‌سازد.

زیرمضمون پنجم: بازتعریف مفاهیم کلیدی در

گفتمان در قالب دال تهی مشترک

«آزادی» از مفهوم ملی به مفهوم مشترک و فراملی تبدیل می‌شود. قدرت آزادی را در قالب‌های ملی محدود می‌کند. نویسنده این واژه را از مرزهای گفتمان رسمی آزاد کرده و آن را به «دال تهی» جمعی بدل می‌کند.

“When one man spoke about freedom, it no longer belonged to his nation or mine; the word expanded, becoming a shared horizon we were all walking toward together, a borderless destination built from the dreams of people with no homeland”.

ترجمه: وقتی مردی از آزادی سخن گفت، دیگر متعلق به ملت او یا من نبود؛ واژه گسترده شد و به افقی مشترک بدل گشت که همگی به‌سویش می‌رفتیم—مقصود بی‌مرز برساخته از رؤیاهای بی‌وطنان.

سطح متن

- انتخاب واژه: "freedom" (آزادی)، "shared horizon" (افق مشترک)، "borderless destination" (مقصد بی‌مرز)، «expanded» (گسترده شد)، «dreams of people with no homeland» (روایه‌های بی‌وطنان).
- نحو/ساختار: جمله مرکب با تغییر معنایی و به‌کاربردن ضمیر جمع برای تأکید بر عاملیت جمعی.
- استعاره: «shared horizon» (افق مشترک)، «borderless destination» (مقصد بی‌مرز). استعاره از مفهوم فراگیر و جمعی آزادی.
- وجه فعل/حالت: "spoke about freedom" و "walking toward together" نمایانگر عاملیت جمعی.

سطح کنش گفتمانی

- شرایط تولید: گفتمان ملی‌گرایانه و امنیتی، آزادی را مفهومی محدود به مرزهای ملی و متعلق به شهروندان خاص تعریف می‌کند.
- گردش معنا: در جامعه زندانیان مانوس، آزادی از این قید رها شده و به یک «دال تهی»^۱ (لاکلاو، ۱۹۹۶) تبدیل می‌شود. دیگر متعلق به هیچ ملت خاصی نیست، بلکه آرمانی جهان‌شمول و مشترک برای همه کسانی است که از وطن محروم شده‌اند. این بازتعریف، بنیان یک آرمان سیاسی فراملی را می‌سازد که در آن آزادی افق مشترک همگان است.

سطح کنش اجتماعی

- قدرت انضباطی: محدود کردن دایره شمول مفاهیم جهان‌شمول (مانند آزادی).
- مقاومت: این یک «جهانی‌سازی آرمان از پایین» است. با جدا کردن آزادی از گفتمان ملی خاص و تبدیل آن به افقی مشترک، زندانیان نه تنها برای رهایی خود، که برای یک ایده جهان‌شمولتر مبارزه می‌کنند. این کار، مشروعیت نظامی را که آنان را به حاشیه رانده، به چالش می‌کشد.

تحلیل مبتنی بر چندزبانگی پویا

استفاده از واژه‌های انتزاعی در زبان انگلیسی با روایت جمعی و چندزبانه نمونه‌ای از چندزبانگی پویا است که امکان بازتعریف آزادی و هویت جمعی را فراهم می‌کند. تحلیل گفتمان انتقادی رمان «هیچ دوستی بجز کوهستان» نشان می‌دهد که راهبردهای استفاده از زبان به‌مثابه ابزار مقاومت در سطوح سه‌گانه فرکلاف (۱۹۹۵) در هریک از زیرمضمون‌ها دارای مشخصه‌هاییست که آن را از دیگر برابر نهادهای متمایز می‌سازد. در سطح متن با انتخاب واژگان، استعاره‌ها و جملات تأملی، مضامین اصلی همچون چندزبانگی به‌مثابه مقاومت معرفتی در برابر هژمونی زبانی، مقاومت معنایی، خلاقیت زبانی و برساخت هویت جمعی نمایان می‌شوند؛ در سطح کنش گفتمانی، شرایط تولید، گردش معنا و پافشاری بر لهجه و سبک فردی، زیرمضمون‌هایی مانند بازسازی حافظه فرهنگی از طریق ارجاع‌های چندزبانه، مقابله با استانداردهای زبان و برساخت «ما»ی جمعی از خلال تجربه رنج مشترک را آشکار می‌کند؛ و در سطح کنش اجتماعی، با مقابله با نظم مسلط و حفظ انسانیت، توانایی مقاومت هویتی-گفتمانی، ایجاد همبستگی فراملی و نقد مناسک قدرت نشان داده می‌شود. در قسمت پایین جدولی ارائه شده است که تمام زیرمضمون‌ها و شاخص‌های سه سطح تحلیل را به‌طور کامل در خود دارد و تصویر منسجم و جامع از نحوه عمل زبان به‌عنوان کنش مقاومت فراهم می‌آورد.

ساختار ستونی جدول بر مبنای مفروضات اصلی تحلیل گفتمان انتقادی و تلقی فرکلاف از **گفتمان به‌مثابه کنش اجتماعی** سامان یافته است و امکان ردیابی پیوند دیالکتیکی میان **نظام‌های گفتمانی**^۲، **لحظه‌های نشانه‌ای**^۳ و روابط قدرت را فراهم می‌کند. بدین ترتیب که در ستون «مضمون اصلی» برابر نهاد همان میدان‌های گفتمانی مسلط هستند، در حالی که ستون «زیرمضمون‌ها» مفاهیم مشترک و الگوهای تکرار شونده‌ای هستند که در تطابق با آرای ووداک و میر (۲۰۰۹) واجد یک رخداد گفتمانی مقاومت محور را نمایندگی می‌کنند. جالب اینجاست که از دریچه تحلیل گفتمان انتقادی می‌توان به روشنی دید مقاومت نهفته در هریک از میدان‌ها در متن تثبیت شده‌اند و نویسنده خودآگاه و یا ناخودآگاه در موقعیت‌های مشابه در

۱. لاکلاو دال تهی را به عنوان دالی بدون مدلول ثابت تعریف می‌کند که می‌تواند معانی مختلفی را در خود جای دهد و حول آن، هویت‌های سیاسی و اجتماعی متحد می‌شوند.

2. Orders of Discourse

3. Semiotic Moments

جدول ۲. تحلیل مضمون‌های اصلی و زیرمضمون‌های مترتب بر آنها در سطوح سه‌گانه تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف (۱۹۹۵)

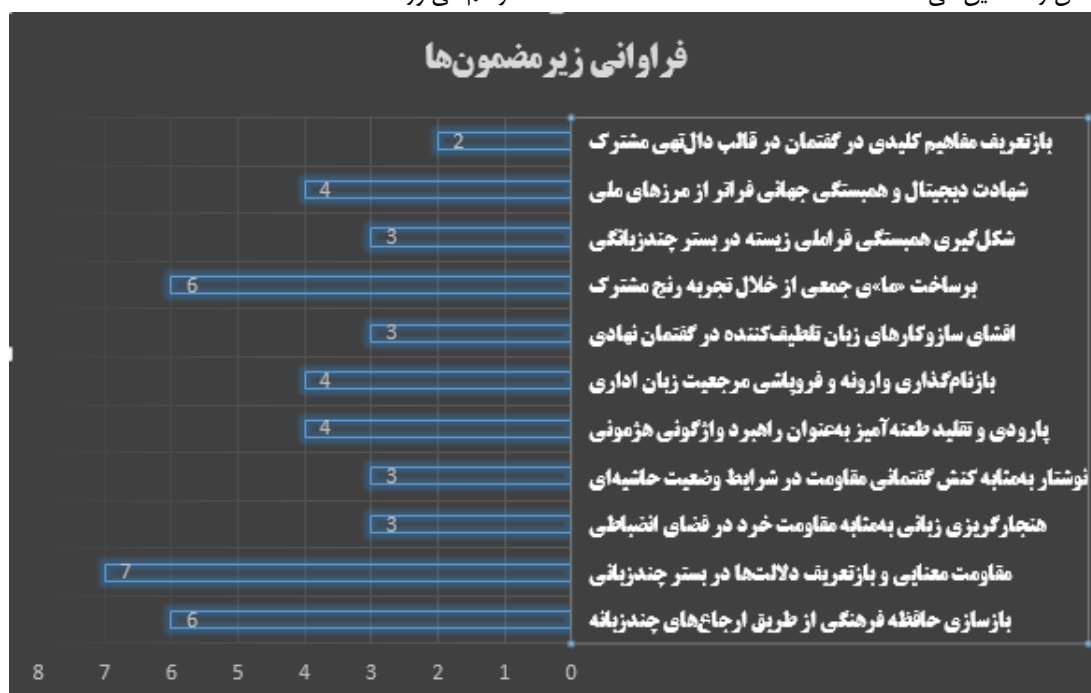
اصلی	زیرمضمون	تحلیل متن	تحلیل کنش گفتمانی	تحلیل کنش اجتماعی
چندزبانی به‌مثابه مقاومت معرفتی در برابر هژمونی زبانی	- چندزبانی به‌مثابه مقاومت معرفتی در برابر هژمونی زبانی	- انتخاب واژگان - استعاره - جمله ریتمیک	- شرایط تولید - کنش گفتمانی - گردش معنا	- مقابله با نظم مسلط - حفظ انسانیت و هویت فرهنگی؛ - بازتعریف هویت فردی
	- مقاومت معنایی و بازتعریف دلالت‌ها در بستر چندزبانی	- انتخاب واژه - تضاد معنایی - جمله تأملی	- شرایط تولید - کنش گفتمانی - گردش معنا	- مقاومت در برابر استانداردسازی زبان بازگرداندن پیچیدگی عاطفی - حفظ تجربه تاریخی - مقابله با استانداردسازی زبان - بازتولید هویت فرهنگی
	- نوشتار به‌مثابه کنش گفتمانی مقاومت در شرایط وضعیت حاشیه‌ای	- چندزبانی؛ - سبک فعال؛ - تضاد معنایی	- شرایط تولید - گردش معنا	- بازتعریف هویت - خنثی کردن تک‌صدایی سیستم
	- هنجارگریزی زبانی به‌مثابه کنش مقاومت خرد در فضای انضباطی	- تضاد - قیدها	- شرایط تولید - گردش معنا	- مقاومت غیرمستقیم آسیب‌زدایی از کنترل سیستم
	- پارودی و تقلید طعنه‌آمیز به‌عنوان راهبرد واژگونی هژمونی	- تضاد سبک - اغراق طنزآمیز - واژگان	- شرایط تولید - کنش گفتمانی - گردش معنا	- آشکارسازی قواعد قدرت و مقاومت نمادین
مصادرهٔ وارونه: تقلید و واژگونی قدرت دیوان‌سالارانه	- بازنام‌گذاری وارونه و فروپاشی مرجعیت زبانی اداری	- آواشناسی - واژگان	- شرایط تولید - گردش معنا	- افشای ایدئولوژی زبانی - خرد کردن اقتدار با طنز - نقد نظام از درون زبان
	- افشای سازوکارهای زبان تلطیف‌کننده در گفتمان نهادی	- تضاد واژگان - قید	- شرایط تولید: - گردش معنا - آشکارسازی معنای	- افشای زبان رسمی - ایجاد همبستگی جمعی تخریب اقتدار از درون
	- برساخت «ما»ی جمعی از خلال تجربه رنج مشترک	- گذار از ملیت - استعاره	- شرایط تولید - گردش معنا	- مقاومت علیه فردسازی و تفرقه؛ بازتعریف هویت سیاسی جمعی
	- اجتماع‌سازی علیه انزوای نهادی	- چندزبانی - استعاره	- شرایط تولید - گردش معنا	- بازگرداندن امر انسانی؛ ایجاد شبکه مراقبت متقابل
همبستگی جمعی و فراملی	- شهادت دیجیتال و گسترش همبستگی جهانی فراتر از مرزهای ملی	- متن دیجیتال	- گردش معنا	- ایجاد همبستگی فراملی؛ وارونگی رسانه‌ای
	- شکل‌گیری همبستگی فراملی زیسته در بستر چندزبانگی	- تضاد - استعاره‌ها	- کنش‌های کوچک - روزمره شکل‌گیری - معنای جمعی	- اتحاد و همکاری بدون زبان؛ خنثی‌سازی نظم سرکوبگر

سازوکارهای زبانی خرد و شرایط تولید و گردش معنا را مستندسازی کرده و نشان می‌دهند که چگونه این

دامنه‌ای از این گزینه‌ها دست به انتخاب می‌زند. ستون‌های «تحلیل متن» و «تحلیل کنش گفتمانی» به‌ترتیب

در ادامه، نمودار بسامدی زیرمضمون‌ها ارائه می‌شود که نه برای تقلیل معنا به عدد، بلکه برای **مرئی‌سازی توزیع نابرابر منابع نشانه‌ای و شدت کنش‌های مقاومتی** در متن به کار رفته است. این بازنمایی بسامدی، مکمل تحلیل کیفی بوده و به تقویت استدلال درباره‌ی الگوهای غالب و حاشیه‌ای مقاومت گفتمانی کمک می‌کند. هم‌نشینی جدول تحلیلی و نمودار بسامدی، انسجام روش‌شناختی تحلیل و پیوند دیالکتیکی میان زبان، قدرت و عاملیت را تثبیت کرده و بستری تحلیلی برای ورود به بخش بحث فراهم می‌آورد.

زیرمضمون‌ها از سطح زبان به سطح کنش گفتمانی منتقل می‌شوند. در نهایت، ستون «تحلیل کنش اجتماعی» پیامدهای این فرایند را در قالب **عاملیت، مقاومت و بازتولید یا چالش روابط قدرت** صورت‌بندی می‌کند. این هم‌نشینی ساختاری نشان می‌دهد که یافته‌های حاصل از تحلیل سه‌سطحی نه صرفاً توصیف‌های پراکنده، بلکه شبکه‌ای منسجم از کنش‌های گفتمانی‌اند که مضامین اصلی و زیرمضمون‌ها را به‌عنوان شیوه‌های اجتماعی معنا و مقاومت به یکدیگر پیوند می‌زنند و انسجام تحلیلی و روش‌شناختی پژوهش را تضمین می‌کنند.

نمودار ۱. تعداد پاراگراف‌ها به تفکیک زیرمضمون‌هایی تکرار شونده در آنها

انتقادی به‌منابه مطالعه گفتمان به‌منابه کنش اجتماعی تأکید دارد (فرکلاف، ۱۹۹۲ و ۲۰۰۱).

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که زبان در رمان هیچ دوستی بجز کوهستان صرفاً ابزار روایت تجربه زندان نیست، بلکه به کنشی فعال در برابر قدرت انضباطی موقعیت حاشیه‌ایست که نویسنده در آن قرار دارد. تحلیل داده‌ها بر اساس چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف و رویکرد چندزبانی پویا نشان می‌دهد که نویسنده از طریق راهبردهایی چون

نمودار بسامد زیرمضمون‌ها، بازنمایی کمی تمرکز و اولویت‌های مقاومت زبانی در رمان ارائه می‌دهد؛ زیرمضمون‌هایی با بسامد بالاتر مانند مقاومت معنایی و بازتعریف دلالت‌ها در بستر چندزبانی و بازسازی حافظه فرهنگی از طریق ارجاع‌های چندزبانه و برساخت مای جمعی از خلال تجربه مشترک، محورهای کلیدی عاملیت و مقابله با هژمونی را برجسته می‌سازند، در حالی که زیرمضمون‌های کم‌بسامد نقش مکمل یا پویایی‌های فرعی مقاومت را نشان می‌دهند. این توزیع بسامدی، تعامل سه سطح متن، کنش گفتمانی و کنش اجتماعی را در بازنمایی زبان به‌عنوان ابزار مقاومت و قدرت روشن می‌کند و بر اهمیت تحلیل گفتمانی

و بازتعریف دلالت‌ها در بستر چندزبانی، لهجه به‌عنوان کنش مقاومت و خلق «ما» از دل رنج مشترک برجسته‌تر هستند و بسامد بالای آن‌ها اهمیت این نوع کنش‌های زبانی در تقویت عاملیت و مقاومت جمعی را نمایان می‌سازد.

از نظر نظری، این پژوهش نشان می‌دهد که تلفیق تحلیل گفتمان انتقادی با رویکرد چندزبانگی پویا چارچوبی کارآمد برای مطالعه متنی که خلق شده در شرایط حاشیه‌ای همچون ادبیات زندان و روایت‌های پناهندگی را فراهم می‌آورد. و سرانجام می‌توان رمان بوچانی را نمونه‌ای از کنشگری زبانی دانست که در دل محدودیت‌های شدید، امکان نقد نظم مسلط و خلق معنای بدیل را حفظ می‌کند. این یافته‌ها بر ضرورت توجه بیشتر پژوهش‌های آینده به نقش زبان در تولید مقاومت در بسترهای حاشیه‌ای و پیامدهای سیاسی-اجتماعی آن تأکید دارند.

وارونه‌سازی معنایی، تقلید طعنه‌آمیز و ابهام‌آفرینی زبانی، گفتمان انضباطی مسلط را به چالش می‌کشد و سعی دارد با بهره‌گیری از این راهبردها عاملیت خویش را بازپس گرفته و در تقابل با نظم موجود هویت جمعی و فراملی را بوجود آورد. یافته‌ها همچنین حاکی از این امر هستند که چندزبانگی در متن نه نشانه‌ای از آشفتگی یا نقص زبانی، بلکه منبعی برای بازآفرینی معنا و برساخت هویتی جمعی و فراملی است. هم‌نشینی زبان‌ها و کنش‌های زبانی غیررسمی، منطق طبقه‌بندی و تقلیل سوژه‌ها را مختل کرده و به شکل‌گیری همبستگی در شرایط انضباطی می‌انجامد. از این منظر، چندزبانگی به‌مثابه کنشی سیاسی عمل می‌کند که مرزهای هویت و انسانیت را بازتعریف می‌سازد.

نتایج جدول و نمودار بسامد زیرمضمون‌ها این روند را به‌طور ملموس نشان می‌دهد؛ زیرمضمون‌هایی چون بازسازی حافظه فرهنگی از طریق ارجاع‌های چندزبانه، مقاومت معنایی

منابع

- Blommaert, J., & Rampton, B. (2011). *Language and superdiversity*. *Diversities*, 13(2), 1–21.
- Boochani, B. (2018). *No friend but the mountains: Writing from Manus Prison* (O. Tofighian, Trans.). Picador.
- Canagarajah, S. (2013). *Translingual practice: Global Englishes and cosmopolitan relations*. Routledge.
- Doudman Koshki, Ali., & DarabPour, Eisa. (2011). Description of prison and internal states in Persian and Arabic prison poems. *Journal of Lyrical Literature Researches*, 9(16), 73-98. doi: 10.22111/jllr.2011.956 [In Persian].
- Dumas, A. (1996). *The count of Monte Cristo* (R. Buss, Trans.). Penguin Classics. (Original work published 1844).
- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Routledge.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. Routledge.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Longman.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.
- García, O. (2009). *Bilingual education in the 21st century: A global perspective*. Wiley-Blackwell.
- García, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Garden City, NY: Anchor Books.
- Havel, V. (2018). *The power of the powerless* (P. Wilson, Trans.). Routledge. (Original work published 1978).
- Laclau, E. (1996). *Emancipation(s)*. London: Verso.
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction*. SAGE.
- Mandela, N. (1994). *Long walk to freedom: The autobiography of Nelson Mandela*. Little, Brown and Company.
- Marchenko, A. T. (2009). *My testimonies* (M. P. Smith, Trans.). Edward Publishers.
- Tofighian, O. (2020). *The voice of exile: Translating Behrouz Boochani*. The

- AALITRA Review: *A Journal of Literary Translation*, 15, 5-17.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and power*. Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Sage.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2016). *Methods of critical discourse studies* (3rd ed.). SAGE.